

WEET U WIE DIT ZIJN?

WEET U WIE DIT ZIJN?

75 **schaduwbiografieën
van beroemdheden**

Peter van Zoest

© 2024 Peter van Zoest
Uitgeverij Cactus, Brummen
www.cactusbooks.nl

Vormgeving Bureau Garage, Kampen

ISBN 978 94 925 0420 3
NUR 321, 641

voor Alyke

INLEIDING

Aan u de taak te ontdekken wie in elk van de 75 hoofdstukken de beschreven man of vrouw is. Denkt u het te weten, dan vindt u achterin dit boekje de antwoorden. Om te voorkomen dat u ook wat andere namen leest, zijn deze omgezet in cijfers: A=1 en B=2 enz.

De gegevens van deze schaduwbiografieën zijn bijna geheel afkomstig uit Engelstalige biografieën die u achterin bij de bibliografie vinden kunt. U treft daar ook de Nederlandse vertaling van deze titels aan. In zowel de Engelse als de Nederlandse titels ontbreken echter de namen van de hoofdpersoon om dezelfde reden die ik eerder noemde.

Wellicht zorgt het lezen van dit boekje ervoor dat u geïnteresseerd raakt in een of meerdere figuren en besluit deze biografieën te gaan lezen. Mocht dat het geval zijn, dan hoop ik dat u daar net zoveel plezier aan zult beleven als ik heb gehad.

Rest mij u een goede speurtocht te wensen.

Het gezin waarin hij geboren werd, beschikte over een gouvernante, een dienstmeisje, twee koks, een tuinman, een rijtuig en een paard. Plicht, fatsoen en degelijkheid waren volgens zijn ouders onmisbaar om een normaal en gelukkig mens te kunnen worden. Hij groeide op in een wereld die van emotie ontdaan was en kwam voor zijn gevoel altijd wel tekort bij de verwachtingen van zijn vader en moeder. Hij sloeg zichzelf later met een zware stok op de rug wanneer hij zich schuldig en mislukt voelde. Twee tantes van hem trouwden immers met een generaal, een oom werd admiraal. En hij?

Kerst werd thuis altijd afgesloten met het lezen van een van Dickens' kerstboeken bij de warmte van de open haard. *A Christmas Carol* en *The Haunted Man* zou hij heel zijn leven herlezen.

Het bevorderen van kunstzinnigheid was onderdeel van de opvoeding. Begeleid door hun moeder leerden alle kinderen de kunst van de collage, de schets en het schilderijtje, zodat ze cadeautjes en briefjes konden versieren en persoonlijk maken. Een eenvoudig doosje werd voorzien van een geschilderd boeketje, en een overgeschreven gedicht van een uitgeknipte krans. Behalve onderricht in handvaardigheid kregen de dochters piano- en zangles. Als kind verzamelde hij vogeleieren, maar vooral kevers. Hij maakte kijkdossen om zijn insectenverzameling te kunnen vertonen. Iedere doos bekleedde hij voorzichtig met papier. Hij speldde de insecten op en voorzorg ze daarna allemaal netjes van een etiket met de juiste Latijnse naam. Hij ontwikkelde zich tot een recalcitrant, luidruchtig en slechtgehumeurd kind en had later geen goede herinneringen aan zijn jonge jaren: 'Mijn jeugd is somber en koud geweest en steriel.' Hij startte als elfjarige met zijn middelbaar onderwijs op de kostschool van Provily. Dit werd geen succes en hij verkaste naar een stedelijk instituut. Zijn tijd daar leek, net als op de kostschool, in een waas van geestelijke afwezigheid voorbij te gaan. Een paar weken voor zijn vijftiende verjaardag liep hij weg van school. De liefde voor literatuur was toen al ruimschoots ontwikkeld. Zijn leeswoede was ongekend. Als puber verslond hij boeken in een tempo dat tot de dag van zijn dood nauwelijks verminderde. Hij begon met een boek en las daarna in een paar weken het hele oeuvre van de auteur. Ook leerde hij poëziebundels uit zijn hoofd.

Zijn volgende onderwijservaring aan de Académie Royale des Beaux-Arts bleek zo onbevredigend dat hij er nooit meer een woord over zei. Een van de voortrekkers van 'de grijze school' bekommerde zich echter om hem. Hij kreeg het zeldzaam voorrecht deze schilder in zijn atelier aan het werk te zien. De razendsnel werkende kunstenaar die vaak Bach neuriede tijdens zijn werk, leerde hem te letten op de technische aspecten van het schilderen. 'Gebruik de pols, niet de vingers.' Daarnaast ontvouwde hij voor hem de geheimen van het aquarelleren. Bovendien bezorgde hij deze 'droogkloot' het buitengewoon lidmaatschap van een schildersvereniging. Hij verwierf hiermee het recht twee avonden per week in het imposante onderkomen van de sociëteit aan de Prinsengracht naar model te kunnen tekenen. De onderlinge relatie liep echter stuk vanwege zijn aanleg voor ruziemaken.

Een familielid omschreef hem als meer breed van gestalte dan lang, de rug licht gebogen door de verkeerd aangewende gewoonte het hoofd naar beneden te dragen. Toen Picasso later uit deze periode een portretfoto van hem zag, riep hij meteen uit: 'Wat een opvallende overeenkomst met de jonge Rimbaud, en dan vooral die vurige, doordringende ogen.'

Stormachtige wind kon hem niet tegenhouden de zee te gaan schilderen. Eens moest hij tot twee keer toe het zand van het doek schrappen en het beeld uit zijn geheugen opnieuw schilderen. Op openbare plaatsen als gaarkeukens en treinstations maakte hij vaak zulke toestanden met zijn grote vellen papier en heftig gekras dat men hem vroeg op te hoepelen.

Met een kunstbroeder maakte hij regelmatig nachtelijke uitstapjes in de Haagse hoerenbuurt. Deze schilder, die na twee jaar van de academie verwijderd was, had zijn klassieke training van zich afgeschud. Hij geloofde dat moderne kunstenaars hun inspiratie niet in een of ander mythisch plattelands verleden moesten zoeken, maar in de duistere directheid van het hedendaagse stedelijk leven. Een van de herinneringen die zij beiden overhielden aan de tijd dat ze met elkaar omgingen, was een geslachtsziekte waardoor zij, twee maanden na elkaar, in het ziekenhuis belandden. Hij had drie weken koorts voordat hij een arts raadpleegde, die een druipeer constateerde en hem behandelde met kininepillen en inspuitingen met aluinwater.

Hij kreeg een opdracht om twaalf stadsgezichten te maken. In die tijd ontdekte hij Engelse tekenaars die hij 'kunstenaars van het

volk' noemde. Hun illustraties werden afgedrukt in bladen als *The Graphic*, *Punch* en *The Illustrated London News*. Uiteindelijk schafte hij ruim vijfhonderd afleveringen van *The Graphic* aan. Enige tijd schilderde hij samen met een aristocraat, en hij sleepte een lucratieve opdracht binnen toen een geslaagde zakenman hem vroeg zes panelen met olieverfschetsen te decoreren. Om de kleurentheorie te leren kennen, las hij boeken van Eugène Fromentin en Charles Blanc, zoals van de laatste *Les artistes de mon temps* en *Grammaire des arts du dessin*. Van alle Britse schilders vond hij er slechts twee prijzenswaardig: George Boughton en John Everett Millais.

Om het net geopende Rijksmuseum te bezoeken, reisde hij speciaal naar Amsterdam. Van de vele schilderijen die hij er zag, bewonderde hij schuttersstukken van Frans Hals en Pieter Codde, maar vooral *Het Joodse bruidje* en *De Nachtwacht* van Rembrandt. Over het laatste schilderij schreef hij later: 'Ik stond ervan geworteld op de plek letterlijk.' Hij boekte voor een nacht een hotel, zodat hij deze schilderijen nog een keer kon bekijken. Dat was blijkbaar nog niet genoeg, want hij zei dat hij wel tien jaar van zijn leven ervoor over had om nog langer naar *Het Joodse bruidje* te kunnen kijken.

Het verblijf op een buitenlandse academie was van korte duur, omdat hij zich niet aan de geldende esthetische regels hield. Hij kreeg problemen met zijn gezondheid en werd door dokter Amadeus Cavenaille vanwege een geslachtsziekte met kwik behandeld. Of het nu werd toegediend in de bekende blauwe pillen, als een vies ruikende zalf of in fumigaties van giftige damp, kwik kon slechts voor verbetering zorgen, niet voor genezing. Zijn gezondheid werd er al met al niet beter op. Binnen een paar maanden begonnen zijn tanden te rotten of af te breken.

In Parijs zag hij nieuwe mogelijkheden. Hij liet zich een nieuw kostuum aanmeten en bracht een bezoek aan een moderne tandarts die hem vooruit hielp met een houten gebit. Het moderne appartement dat hij in Montmartre bewoonde, lag hoog genoeg voor voldoende zonlicht en af en toe een verfrissende bries. Hij verkocht een paar schilderijen, en om meer geld te verdienen maakte hij reclamemateriaal voor bijvoorbeeld Le Mirliton, de populaire club van Aristide Bruant. Als ontwerp koos hij zo'n type uit de demi-monde zoals die door Bruant in zijn liedjes en tijdschrift werden verheerlijkt: een grotesk dikke vrouw die haar hondje uitlaat. Hij liet haar op het trottoir net voor Le Mirliton lopen, de omgeving was zorgvuldig

ingetekend en hij voorzag de tekening ook nog eens van een regel uit een van Bruants eigen liedjes. Voor Le Chat Noir maakte hij een kleine illustratie in het formaat van een visitekaartje. Het toonde een bungelend skelet en een ineengedoken zwarte kat die de kijker macaber aanstaarde. In zijn atelier had hij een lakdoos met bolletjes felgekleurd garen die hij eindeloos ineenstrengelde en weer losmaakte om de wisselwerking van kleuren uit te proberen. De stad bracht hem echter niet wat hij zocht; hij klaagde over vervloekte, smerige wijn en die vieze, vette biefstukken. Hij verafschuwde de stad die hij ooit had vergeleken met een zachtmoedige, gastvrije vrouw en nodigde Émile Bernard uit om samen met hem als herinnering een compositie van zijn appartement te schilderen.

Hij liet de stad achter zich en toen hij per trein op zijn nieuwe bestemming arriveerde, stapte hij pardoes de sneeuw. Zijn nieuwe omgeving maakte hem blij, en dat terwijl een collega-schilder deze plaats het smerigste hol in het zuiden noemde. In navolging van een monnik die zijn innerlijke demonen kalmeerde door zijn leven lang een enkele grasspriet te bestuderen, schilderde hij in die tijd vignettes met bloemen, vlinders en wervelende kluiten gras. Deze aanpak zorgde echter niet voor de nodige artistieke inspiratie, want hij overwoog zelfs in het vreemdelingenlegioen te gaan. Het zat hem ook niet mee, want door een overstroming van de Rhône beschadigden heel wat van zijn tekeningen en schilderijen. Gelukkig bleef een flink deel van zijn oeuvre bewaard, want bij een tentoonstelling van Les Vingt in de elegante zalen van het Paleis voor Schone Kunsten hingen zijn schilderijen tussen Cézanne, Renoir, Toulouse-Lautrec, Signac en Puvis de Chavannes. Kunstenaars, maar ook critici van de avant-garde prezen daar zijn krachtige impasto en sterke effecten.

WIE WAS HIJ?